

მარიამ ჩაჩიბაია

Mariam Chachibaia

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტაჲ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

Faculty of Humanities

სირიული წყაროები ისლამის აღზევების შესახებ
Syriac Sources on the Rise of Islam

საკვანძო სიტყვები: აღმოსავლეთის ეკლესია, სირიული
ქრონიკები, ფსევდომეტოდე, მონოფიზიტი, ნესტორიანი

Key words: Church of the East, Syriac Chronicles, Pseudo-
Methodius, Monophysite, Nestorian

სირიელ მემკვიდრეობა დიდი ნაწილი ისლამის გავრცელებას მიიჩნევდა სასჯელად, რომელიც ღვთის ნებით თავს დაატყდა თავის ხალხს საკუთარი ცოდვების გამო. ზოგჯერ თანამედროვე მკვლევრები წამოაყენებენ ისეთ მოსაზრებებს, რომელთა დამადასტურებელი რაიმე საბუთი სირიულენოვან ქრონიკებში, ფაქტობრივად, არ ჩანს. კერძოდ, სირიულენოვანი ქრისტიანები თითქოს მიესალმებოდნენ არაბთა შემოჭრას და მუსლიმ დამპყრობლებს, როგორც ბიზანტიური მმართველობის დესპოტური ფისკალური და თეოლოგიური პოლიტიკისგან განმათავისუფლებელს. მართალია, ბიზანტიური მმართველობა მოსახლეობის დიდ ნაწილს მიიჩნევდა „მონოფიზიტ“ და „ნესტორიან“ მწვალებლებად, მაგრამ „სირიული ორთოდოქსული“ ან „აღმოსავლეთის ეკლესიის“ წარმომავლობის ტექსტებში, ფაქტობრივად, არ ჩანს მტრული დამოკიდებულება არც ბიზანტიური მმართველობისადმი, და არც ერთიანი რწმენისაკენ სწრაფვის სურვილისადმი ყველა საპატრიარქოსა და ენობრივ გაერთიანებებში. პირიქით, არაფერია საგანგებოდ ანტიბიზანტიური ან ანტირომაული იშვიათ შენიშვნებში, რაც შესაძლოა არაბების სასარგებლოდ მეტყველებდეს, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ სირიულენოვან ქრისტიანთა ანტიბიზანტიური განწყობა ნაწილობრივ უკავშირდებოდა გავრცელებულ მწვალებლობასა და ბიზანტიელ მმართველთა როგორც საერო, ისე საეკლესიო პირთა თანამდებობრივ დანაშაულს.

შესაძლოა ადრეული ხანის სირიელი მწერლები, რომლებიც ყურად იღებდნენ რელიგიის ენაში ისლამის ჰეგემონიურ როლს, იყვნენ ისინი, ვინც ცდილობდა აეხსნა არაბთა დაპყრობები და გამარჯვებები დანიელის წინასწარმეტყველების წიგნის მიხედვით. ისინი წერდნენ აპოკალიფსურ სტილში. ამგვარი, საკმაოდ კარგად ცნობილი

შრომა არის ფსევდომეთოდეს აპოკალიფსი, რომელიც თავდაპირველად შეიქმნა სირიულ ენაზე, ხოლო შემდგომში ითარგმნა ბერძნულად და ლათინურად.

რეინიკი ემყარება ტექსტის გამოწვლილვით ანალიზს და ვარაუდობს, რომ თხზულება შეიქმნა სირიულ ორთოდოქსულ გარემოცვაში, ბიზანტიის და სპარსეთის სასაზღვრო არეალში, ქალაქ სინჯარის მახლობლად. როგორც ჩანს, ეს იყო მწვავე რეაქცია პოლიტიკურ და სოციალურ ვითარებაზე იმხანად იმ არეალში.

სხვა სირიელი მწერლები ასევე აპოკალიფსით ხსნიდნენ არაბთა ბატონობას ქრისტიანებზე და წინასწარ განჭვრეტდნენ, თუ რა იქნებოდა ყოველივე ამის შედეგი. ვიდრე ისინი ყველანი შეთანხმდებოდნენ, რომ გაერთიანების ცოდვები, და განსაკუთრებით დოქტრინული უღვთოობა, იყო ძირითადი მიზეზი მათი მღელვარებისა, ყველა ავტორი არ იყო ისე ოპტიმისტურად განწყობილი მოსალოდნელი შედეგებისადმი, როგორც აპოკალიფსის ავტორი ფსევდომეთოდე.

Many Syriac chroniclers considered the spread of Islam as a punishment which befell their people because of their own sins. Sometimes modern researchers put forward viewpoints for which actually no confirming document is visible in Syriac chronicles. Namely, allegedly, the Syriac-speaking Christians welcomed the invasion of the Arabs and the Muslim conquerors as liberators from the despotic fiscal and theological policies of the Byzantine rule. Although the Byzantine government considered a large part of the population as “Monophysite” and “Nestorian” heretics, in the texts of the “Syriac Orthodox” or “Church of the East” origin a hostile attitude is not in fact observable either to-

wards the Byzantine rule or towards the desire to strive to a unified faith in all patriarchates and language communities. On the contrary, nothing is specially anti-Byzantine or anti-Roman in the rare notes, which may be indicating in favour of the Arabs, but it should be noted that the anti-Byzantine mood of the Syriac-speaking Christians must be partially related to the disseminated heresy and official crimes of Byzantine rulers, both secular and ecclesiastical.

It is possible that Syriac writers of the early times who took heed of the hegemonic role of Islam in the language of religion were those who tried to explain the Arab conquests and victories according to the book of Daniel. They wrote in the apocalyptic style. Such, a quite well-known work is the Apocalypse of Pseudo-Methodius, created initially in the Syriac language and translated later into Greek and Latin.

On the basis of a detailed analysis of the text, Reinink assumes that the work was created in the Syriac Orthodox environment, in the border area of Byzantium and Persia, near the town of Sinjar. Apparently, this was a sharp reaction to the political and social situation in that area at that period.

Other Syriac writers also explained the Arab domination over the Christians by the Apocalypse and predicted what would be the result of this. Until they all agreed that the sins of the unity and especially the doctrinal unrighteousness were the main reason for their unrest, all authors were not as optimistic about the expected results as the author of the Apocalypse Pseudo-Methodius.